

מאלפי זהב

אוצר הערות והידושים קושיות וביאורים

לקט ענינים בפשט בהלכה ובאגדה על סדר הפרשה

פרשת תזריע – מצורע

- פרשת תזריע -

(פ"ב פס' ב) דותה – לשון דבר הזב מגופה. לשון אחר לשון מדוה וחולי, שאין אשה רואה דם שלא תחלה ראשה ואבריה כבדין עליה. אפשר דכל ענין מדוה הוא ע"ש שהאברים כבדים וזבים כלפי מטה.

האם ענין הצרעת הוא טוב

(פ"ג פס' ב) והיה בעור בשרו לנגע צרעת.

איתא בתנחומא פ' שמיני (ס' ט) דכל והיה הוא לשון שמחה. ויל"ע מאי שייך הכא לשון שמחה, הא צער הוא על שחולה בצרעת. (דהוא סוג חולי, ע"י כלי יקר). ובפרט שהרי נגעים באים על לשה"ר.

והביאור הוא כעין מה שמבו' שם בסוף המדרש עה"פ והיה כאשר נלכדה ירושלים, שאינה צרה לפי שבזה נתכפר עונם. כך גם כאן שמחה גדולה היא מה שנתן הקב"ה את עונותינו לכפרה בעוה"ז במעט ייסורים, שלא כהגויים אשר לא ניתן להם עניין צרעת, וכמבו' במדרש (וע"י טעמו"ק דהקשה ממכ"ק).

ובלא שניתנה פרשה זו, היה האדם נשאר עם חטאו ועם צרעתו לבלתי רפוא. ורק ע"י שנוהג ע"פ דיני התורה שפוסק הכהן, זוכה שמלבד כפרת עונו, יתרפא נגעו.

ובזמנינו שאין נגעים בגוף הביא השמיה"ל (שער הזכירה פ"ז) שבמקום זה הקב"ה מביא את הנגעים על הנפש. ולאחר פטירת האדם, אם לא עשה תשובה כראוי, תתגלה זממת צרעתו לעיני הכל, ויצטרך לישב בדרך למעלה חוץ למחנה ישראל. וכן הביא מספר הקנה, שלפעמים במקום צרעת, הקב"ה מביא להמספר לה"ר, עניות, שהיא שקולה כצרעת. וסיים, 'על כן מי שרוצה לחיות בטובה ישמר עצמו'.

(י' פס' ו) וכבס בגדיו וטהר – הואיל ונוקק להסגר נקרא טמא וצריך טבילה. ר"ל דאע"פ שאי"ז נגע כלל, מ"מ הוא קרוי מצורע מצד עצם ההסגר, וצריך טהרה. וכך הוא לשון המשנה במגילה (ה ע"ב), 'אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא פריעה ופרימה, אין בין טהור מתוך הסגר לטהור מתוך החלט אלא תגלחת וצפרים'.

(י' פס' ב) ושער בנגע הפך לבן. יש לחקור האם השער הוא הסיבה לטומאה או שהוא רק סימן גרידא שהנגע טמא. ונפק"מ בזקן בעל שער לבן, שעתה הלבנה לו עוד שעה. דאם השער הוא רק סימן, הכא שענינו רואות שגם קודם הנגע כסדר מלבינות לו שערות, לכאור' אי"ז סימן לטומאה. משא"כ אם הוא הסיבה, לא שנא.

נגעי בתים הם עונש או בשורה טובה

(פ"ד פס' טז) ונתתי נגע צרעת – בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, ועל ידי הנגע נותן הבית ומוצאן (ויק"ר י"ג).

משמע דנגעי בתים הוא דבר טוב לישראל. ואינו כעונש. ולכאור' צ"ע מהא דאיתא בערכין (טז ע"א) דנגעים באים על הגזל, דכתיב וצוה הכהן ופנו את הבית, הוא כנס ממון שאינו שלו, יבא הכהן ויפזר ממונו כו'. הרי דאף נגעי בתים הם עונש.

ואיתא במדרש (הובא בדע"ז לעיל סו"פ תזריע), דקודם הקב"ה מלקה את הבית, ואם אינו שב, מלקה את הבגדים, ואם עדיין אינו שב, מלקהו בבשרו.

ובבעה"ט לעיל סו"פ תזריע (יג, טז) כתב דאיכא י' פרשיות של נגעים [כולל נגעי בגדים ובתים], שאם יקיימו י' הדברות יינצלו מאלו עשרה. ומבואר ג"כ דהם עונש. וא"כ אמאי חוטא נשכר, שמוצא מטמוניות.

ולכאור' ע"כ צ"ל דאיכא ב' אופנים. אופן אחד, נגעי בתים לרשעים מחמת לשה"ר ושאר עוונות, וככל הנ"ל, ובוה יסובב השי"ת דלא תהא הצרעת על הקיר עם המטמוניות. והאופן השני, הוא צרעת בתים לצדיקים דאיתא ברש"י כאן, שאינה באה על לשה"ר, אלא היא באה כדי שימצאו את האוצרות. [ושור"ר כע"ז בכלי יקר ע"ש. מאריך הראו שביפ"ת על המדרש (שהביא רש"י) כתב שזה מוח' המדרשים].

ובעיקר דברי רש"י, הנה הקשה השפ"ח דהתינה נגעי בתים, אבל נגעי בגדים למה הם באים. וביאר, לפי שלא ידעו איזה בגדים היו תשמישי עבו"ז ובאותן בגדים באו הנגעים וצריך לשורפם. ולכאור' תמוה מאי ק"ל, לפי מה שביאר קודם לכן דדיוקו של רש"י מ'ונתתי', הא בבגדים לא כתוב ונתתי. עוד קשה מה יפרש לגבי נגעי אדם.

(י' פס' טו) ונתן את הבית וגו'. יל"ע בבית שיש בו צרעת בחדר אחד, מה דין שאר החדרים. ולענין מזוזה דכתיב 'מזוזות ביתך', ודאי דכל חדר נקרא בית וחייב במזוזה. ולגבי כולא ביתא כד' אמות לענין נט"י, יש נידון אם רק אותו החדר נקרא בית (כך נוקט הפמ"ג אור"ח ס"ד א"א סק"א), וכן לענין אמה על אמה זכר לחורבן (ע"י שער"ת אור"ח ס"ה תקס סק"א).

(י' פס' טז) וכי יטהר – כשיפסוק. ביאר השפ"ח, היינו טהרת דמים, לא טהרת טומאה. דהא כתיב אחריו ורחץ במים חיים וטהר. וצ"ע אמאי לא נימא דכונת הפסוק, לכשיבוא הזב להטהר מזוכו, יספור ז' ימים.

למען לא ניגע לריק'

כתב בספר חובות הלבבות (פ"ז משער הכניעה) בשם אחד מן החסידים, דבר מבחיל! שהרבה בני אדם יבואו ליום הדין, וכשמראים להם את מעשיהם, ימצאו זכויות שהם לא עשו אותם. וכשיאמרו, לא עשינו אותם. ישיבו להם, עשה אותם מי שסיפר בגנותכם. וכן להיפך, כשיחסר זכויות מהמספרים לשה"ר, והם יחפשו אותם. יגידו להם, שהזכויות אבדו מהם ע"י שדברו בפלוני ופלונני.

ובך לענין עבירות, יש שיאשימו אותם בעבירות שהם לא עשו. וכשיגידו, לא עשינו אותם, ישיבו להם, שעבירות אלו נוספו להם מחמת מה שדברו על פלוני ופלוני. וכמו שנאמר, והשב לשכנינו שבעתים אל חיקם חרפתם אשר חרפוך ה'.

ומספר שם על אחד מן החסידים, שכאשר דברו עליו רעה, שלח למדבר בו כלי מלא מזמרת ארצו, וכתב לו שהוא בא להכיר לו בזה טובה, על ששלח לו מנחה מזכותיו.

ובשמירת הלשון (ח"ב פרק ז בהערה) ביאר הח"ח עפ"ז, את מה שכתבו הספרים להזכיר בסוף שמונע פסוק המרמז על שמו, כדי שלא ישכח שמו מרוב פחד הדין. והיינו משום שהמקטרגים שיש מהעוונות של שמעון, יבואו לראובן שדיבר לשה"ר על שמעון, ויענישוהו על עוונות שמעון. וכשיראה ראובן שמענישים אותו על העוונות של שמעון שוב ושוב, יתחיל לחשוב בעצמו אולי באמת שמי שמעון ושכחתי את שמי, עי"ש היטב.

עוד בענין זה הביא הח"ח (שער הזכירה סוף א) מהג"ר רפאל ז"ל בספרו 'מרפא לשון' שביאר עפ"ז את הקדמת הפסוק נצור לשונך מרע קודם ועשה טוב, דרך אחרי שתהא גדור בלשה"ר תוכל שישארו הזכויות של ה'עשה טוב' בידך ולא ינתן לאחרים חילו.

ובאמת כבר בספר חפץ חיים הביא (בהלכות איסורי לשה"ר כלל א סעיף ד) מהתוספתא בפאה (פ"א ה"ב) דהמדבר לשה"ר אין לו חלק לעוה"ב!

ובמילים אחרות. ראובן כל חייו עסק בתורה בעמל וביגיעה, שמר על כל דיקדוקי ההלכה לפרטיהם וכוונותיהם, הקים מפעלי תורה וחסד, העמיד דור של עובדי ה'. וכשהוא נפטר מן העולם, כולם סופדים עליו, ומדברים על העוה"ב שהולך לנחול. אבל באמת כאשר הוא מגיע לעוה"ב, אומרים לו 'אין לך מה לחפש כאן! אתה דיברת הרבה לשה"ר'. פחד פחדים!

והשאלה נשאלת, הרי בב"ב (קס"א ע"א) איתא, רובן בגזל ומיעוטן בעריות וכולם באבק לשון הרע. אז מי כן יהא בעוה"ב...

והתשובה היא מה שהביא הח"ח שפירשו הראשונים שדברי התוספתא שהמדבר לשה"ר אין לו חלק לעוה"ב, הכונה היא על אלו שהורגלו בעוון זה בתמידות ואין מקבלים על עצמם להשמר ממנו מפני שנעשה הדבר אצלם כהיתר.

וידוע לכל המצוי אצל בני אדם, כי מי שאינו רגיל לעסוק בעניני שמירת הלשון בקביעות, קרוב הדבר שכל יום יכשל לכה"פ בדיבור לשה"ר אחד או בקבלת לשה"ר אחת, והוא ברוך. ובלא לימוד קבוע בהלכות אלו, בקלות עלול האדם להיות 'בעל לשה"ר' גמור שאין לו חלק לעוה"ב.

ובמש"ב הח"ח (בהערה שבסוף ההקדמה) ז"ל ועוד ימצא תועלת גדולה מלימוד ענינים אלו, שעל ידי זה לא יהיה דבר זה בעניו כהפקר, ואז אפילו אם יהיה חס ושלום נכשל בזה לפרקים, איננו בכלל בעלי לשה"ר שע"ז אמרו חז"ל וכו'.

וכוונתו למש"כ מרן אור ישראל זצ"ל (באגרת המוסר), כי מלבד סגולת לימוד התורה למנוע האדם מעוון [ובפרט מעוון לשה"ר אשר מבואר בערכין טו ע"ב שתקנתו של מספר לשה"ר שיעסוק בתורה] מועיל יותר לימוד ההלכות של אותו עבירה, מפני שעל ידי העיסוק בהלכות עבירה זו, תהיה העבירה הזו מרוחקת ממנו בטבעו.

והדברים שייכים באופן מיוחד בענין איסור לשה"ר, אשר אמר מו"ר הגאון רבי חיים ברמץ שליט"א (ועי' כע"ז בהקדמה לשמיה"ל) דכדי שלא להכשל באיסורי לשה"ר, מוכרח האדם לב' דברים. א' מידות טובות.

ב' ידיעות ההלכות, והא בלא הא לא סגי. לפי שבלא מידות הטובות, גם אם יידע את כל ההלכות, בהכרח יתפרץ ממנו הלשה"ר בעת כעסו וכדו'. ומאידך כשאינו יודע ההלכות, לא יעזור שיהא בעל מידות טובות, לפי שיבוא בטוב ליבו לספר או להמנע מלספר שלא כהלכה. וא"כ בפרט בלשה"ר שייכים דברי האור ישראל, שע"י העיסוק בהם בהלכותיהם (ח"ח) ומוסריהם (שמיה"ל זכור למרים ועוד) יבוא למידות טובות, ויזכה לרחק הלשה"ר מטבעו.

והוא ברוך ומנוסה שבזמן שהאדם נמצא בתקופה של לימוד בקביעות בהלכות שמיה"ל, אחזי הלשה"ר שלו הם נמוכים ביותר, אם בכלל, [וגם כששומע לשה"ר, ה"ה יודע מה מוטל עליו לעשות, כגון שלא להאמין וכו']. ביחס לסתם אדם שאינו עוסק בענינים אלו, אשר עלול להגיע לעשרות עשרות פעמים של לשה"ר ביום אחד ר"ל.

ועכ"פ כבר הבטיחנונו חז"ל (יומא לח ע"ב עב"ז נה ע"א מנחות כט ע"ב) שהבא ליטהר מסייעין אותו מן השמים. ויה"ר שנזכה לשמור פינו ולשונינו כרצון אבינו שבשמים יתברך שמו ויתעלה, ולעשות רצונו ולעובדו בלבב שלם למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה.

חידה

כיצד יתכן בעלי חיים המטמאין בעודם חיים [לכה"פ ד' אופנים].

תשובה לחידה משבוע שעבר, היכן מצוינו בפרשת שמייני שם של בעל חי אשר נזכר בספר בראשית כשם של אדם: איה. בפי' וישלח לו, כד' ואיה וענה - שם אדם. בפי' שמייני (יא, יד) האיה למינה - שם עוף.

שגגת תלמוד'

הלכות בלתי מפורסמות
(נשמח לקבל דברים מתאימים)

זמן ההזרה למקום אחר ג' הפסיעות שבסיום שמו"ע

הלכה פסוקה שאינה מפורסמת מספיק, היא מה שכתב הש"ע (א"ח סי' קכג סעי' ג) 'במקום שכלו ג' פסיעות יעמוד, ולא יחזור למקומו עד שיגיע ש"צ לקדושה, ולפחות עד שיתחיל שליח צבור להתפלל בקול רם'. [ובמ"ב (סק"ט), הביא מהב"ח ודה"ח דלכתחי' נכון להחמיר עד קדושה, אם לא שהמקום צר ורחוק וכו'. אך בזמן כשאומרים פיוטים בודאי יש להקל ולחזור תיכף כשמתחיל חזש"ץ. וכן הביא (בסק"ט) דאם האריך בתפילתו ובעת שפסע הגיע הש"ץ לקדושה, יוכל לחזור תיכף למקומו לומר קדושה ע"ש].

וברמ"א הוסיף, 'והש"ץ יעמוד כדי הילוך ד' אמות, קודם שיחזור למקומו להתפלל בקול רם, וכן יחיד המתפלל יעמוד במקום שכלו פסיעותיו כשיעור זה, קודם שיחזור למקומו'.

אולם במ"ב הביא שהב"ח חולק וכך פוסק המג"א שאף המתפלל ביחודי צריך לשהות כפי השיעור שיגיע ש"ץ לקדושה או עכ"פ עד שיתחיל חזש"ץ [א"ה אודיע צערי לרבים במה שזמן רב אני מתקשה כמה זמן הוא שיעור זה, אטו מיירי באדם המסיים בזמן קבוע ומדוייק וכן החזון הוא קבוע וכו'. ומה הדין במי שבודד כלל מסיים בחזש"ץ. אשמח במי שיאיר עיני]. אל"כ צריך לחזור ולהתפלל שנית לתשלומין, דלכו"ע סגי בכדי הילוך ד"א כו', וסיים לענין הנ"ל שבמקום הדחק יש להקל דסגי בד"א.

ולסיום יש לציין כי הלכה זו היא מדינא דגמרא במס' יומא (נג ע"ב) 'אמר ליה רב מרדכי כיון שפסע שלש פסיעות לאחוריו התם איבעיא ליה למיקם משל לתלמיד הנפטר מרבו אם חוזר לאלתר דומה לכלב ששב על קיאו! [ויל"ע לענין עושה שלו' בסיום הקדיש אשר לכאו' הוא מאותו ענין. ועכ"פ העושה שלום של קדיש תתקבל בשחרית ומנחה דקאי על חזש"ץ (כמב' במ"ב סי' קכג ס"ק יח) בודאי דהוא כהעושה שלום של אחר שמונ"ע].